



ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Bajánkovej a sudcov JUDr. Ľubora Šeba a JUDr. Milana Deáka v právnej veci žalobkyne **R. – B.**, N., proti žalovanému **L., š.p.**, so sídlom v B., zastúpenému JUDr. I. S., advokátkou v K., **o vydanie nehnuteľností**, vednej na Okresnom súde Spišská Nová Ves pod sp.zn. 5 C 27/96, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Okresného súdu Spišská Nová Ves z 22. júna 2004 č.k. 5 C 27/96-894 v spojení s dopĺňajúcim rozsudkom z 3. marca 2005 č.k. 5 C 27/96-959 a v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Košiciach zo 7. decembra 2006 sp.zn. 3 Co 170/2005, rozhodol

t a k t o :

Najvyšší súd Slovenskej republiky mimoriadne dovolanie **z a m i e t a**.

Žalobcovi náhradu trov dovolacieho konania nepriznáva.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Spišská Nová Ves rozsudkom (v poradí štvrtým rozhodnutím) z 22. júna 2004 č.k. 5 C 27/96-894 uložil žalovanému povinnosť vydať žalobkyni nehnuteľnosti nachádzajúce sa v kat.úz. V., zapísané v PK vl. X. a to C. parcelu X. lesnú pôdu (plochu)

o výmere X. m², identickú podľa identifikácie parciel zo 17. júna 1999 zloženú z PK parciel č. X. les o výmere X. m² a parc.č. X. les o výmere X. m² a povinnosť vydať žalobkyni nehnuteľnosti nachádzajúce sa v kat.úz. N. zapísané v PK vl. X. (špecifikované v rozsudku). Žalobu v časti o vydanie nehnuteľností zapísaných v PK vložke X. kat.úz. N. parcela č. C. X. vodná plocha o výmere X. m² a parcela č. C. X. vodná plocha o výmere X. m² zamietol. Žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov konania. Dopĺňajúcim rozsudkom z 3. marca 2005 č.k. 5 C 27/96-959 doplnil výrok vyššie cit. rozsudku o výrok, že “súd nezaväzuje účastníkov uhradiť trovy štátu“. Ďalším dopĺňajúcim rozsudkom zo 7. apríla 2005 č.k. 5 C 27/96-967 doplnil výrok pôvodného rozsudku tak, že konanie v časti o vydanie nehnuteľností parc.č. X., X., ako aj parc.č. X. a X. zapísaných v PKV č. X. kat.úz. N. zastavil. Rozhodnutie vo veci samej odôvodnil tým, že žalobkyňa je oprávnenou osobu v zmysle zákona č. 282/1993 Z.z., keďže predmetom vydania sú nehnuteľnosti, ktoré prešli na štát podľa zákona č. 142/1947 Zb., ktorých ako vlastník v pozemkovej knihe bola zapísaná Uhorská náboženská základina. Podľa predložených dokladov, najmä pozemnoknižného hárku č. X. kat.úz. N., nehnuteľnosti zapísané v tomto hárku prešli z pozemnoknižných vložiek č. X. X. a X. do vložky č. X. a z PKV č. X. N. zistil, že na základe rozhodnutia ONV v Gelnici z 15. decembra 1959 pod č. X. prešlo vlastníctvo k nehnuteľnostiam zapísaným v tejto vložke na Československý štát do správy Krajskej správy lesov K.. S poukazom na ustanovenia §§ 1 až 5 zákona č. 282/1993 Z.z. dospel k záveru, že sú splnené podmienky pre rozhodnutie o vydaní nehnuteľností, pričom v zmysle zákona č. 308/1991 Zb. je R. v Rožňave právnickou osobou s právnou subjektivitou a je oprávnenou osobou, keďže podľa výpisu z pozemkovej knihy vlastníkom nehnuteľností bola Uhorská náboženská základina, ktorej aj podľa stanoviska Ministerstva kultúry Slovenskej republiky je právnym nástupcom R. v R., ktoré aj v minulosti tento majetok spravovalo. Pritom vychádzal z toho, že historické dokumenty preukazujú, že Náboženská základina nikdy nebola verejnou základinou, o čom svoje stanovisko vyjadril už aj Krajský súd v Košiciach a Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojich rozhodnutiach.

Krajský súd v Košiciach rozsudkom zo 7. decembra 2006 sp.zn. 3 Co 170/2005 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa v napadnutej časti v spojení s dopĺňajúcimi rozsudkami vo výroku, ktorým bolo žalobe vyhovené. V celom rozsahu poukázal na správne, výstižné a presvedčivé dôvody prvostupňového rozsudku. Stotožnil sa so záverom súdu prvého stupňa, že žalobkyňa je oprávnenou osobou v zmysle zákona č. 282/1993 Z.z., keďže predmetom vydania sú nehnuteľnosti, ktoré prešli na štát podľa zákona č. 142/1947 Zb., ktorých ako

vlastník v pozemkovej knihe bola pred prechodom na štát zapísaná Uhorská náboženská základina.

Na základe podnetu žalovaného podal proti rozsudku okresného súdu v spojení s rozsudkom krajského súdu v potvrdzujúcej časti mimoriadne dovolanie generálny prokurátor Slovenskej republiky. Navrhol, aby dovolací súd oba uvedené rozsudky zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Dovolanie odôvodnil tým, že okresný súd v napadnutom rozsudku podrobne analyzoval vývoj náboženskej základiny, pričom vychádzal z dokladov predložených predovšetkým žalobkyňou. Skutočnosť, že išlo o náboženskú základinu patriacu cirkvi, potvrdil aj odvolací súd, v plnom rozsahu sa stotožniac s odôvodnením okresného súdu. V rámci hodnotenia dôkazov sa však súdy mali zaoberať aj predloženými znaleckými posudkami znalcov – odborníkov na posudzované obdobie (Prof. JUDr. M. Š., DrSc., JUDr. M. N., PhD. a Prof. PhDr. P. K., PhD.), ktoré odvolací súd vyhodnotil ako listinné dôkazy, ktoré neboli spôsobilé zvrátiť skutkový stav zistený súdom, ale pri svojom rozhodovaní vychádzal z dobových dokumentov. S pomerne rozsiahlym poukazom práve na znalecký posudok Prof. PhDr. P. K., PhD. uviedol, že nespochybňuje právnu subjektivitu žalobkyne, spochybňuje však jej právnu subjektivitu vo vzťahu k náboženskej základine, pretože majetky náboženskej základiny nie sú účelovým majetkom cirkevným, ale verejno-prospešnými verejno-účelovými. Náboženská základina aj v zmysle zákona č. 26/1791 bola pomenovaná účelovým majetkom základiny a podľa toho bola aj spravovaná a využívaná. Náboženská základina bola zriadená za účelom financovania náboženských, cirkevných vecí a záležitostí, avšak nebola majetkom cirkvi. V súdnom konaní žalobkyňa nepredložila žiaden dôkaz, ktorým by jednoznačne preukázala prevod majetku náboženskej základiny na cirkev a svoju žalobu odôvodňovala len historickým vývojom náboženskej základiny a účelom, na ktorý majetok tejto základiny bol využívaný. Žalobkyňa tak neunesla dôkazné bremeno, pretože žalovaný svojimi predloženými dôkazmi dostatočne preukázal svoje tvrdenia, ktorými nesporne a presvedčivo poukázal na skutočnosť, že náboženská základina mala verejný charakter, pričom názov “náboženská“ jej bol pričlenený len z titulu úloh, ktoré boli z majetku náboženskej základiny financované. Okrem toho namietal, že v konaní došlo k tzv. inej vade konania, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie veci (nepreskúmateľnosť napadnutých rozhodnutí pre nedostatok dôvodov, ako aj nevykonanie dokazovania listinnými dôkazmi zákonom predpísaným spôsobom).

Žalovaný sa v plnom rozsahu stotožnil s obsahom mimoriadneho dovolania.

Žalobkyňa vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu ho navrhla v celom rozsahu zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 3 O.s.p.) po zistení, že boli splnené podmienky pre podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom Slovenskej republiky a že je prípustné, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 v spojení s § 243i ods. 2 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozsudky krajského a okresného súdu, ako aj konanie, ktoré týmto rozhodnutiam predchádzalo a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie nie je dôvodné.

Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 282/1993 Z.z. o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam v znení zákona č. 97/2002 Z.z. oprávnenými osobami sú štátom registrované cirkvi a náboženské spoločnosti so sídlom v Slovenskej republike vrátane ich častí s právnou subjektivitou, ktorých vec prešla do vlastníctva štátu alebo obce v rozhodnom období v prípadoch uvedených v § 4 ods. 2.

Medzi štátom registrované cirkvi so sídlom v Slovenskej republike patrí R. v Slovenskej republike (porovnaj § 22 ods. 1 zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností, a prílohu tohto zákona obsahujúcu zoznam cirkví a náboženských spoločností, ktoré na základe zákona alebo na základe súhlasu štátu pôsobia na území Slovenskej republiky).

Súčasťou spoločenských zmien po roku 1989 bolo aj vyriešenie viacerých v minulosti prehliadaných problémov vrátane majetkových reštitúcií. Počiatok úpravy majetkových vzťahov štátu a cirkví v zmysle nápravy majetkových krívd napáchaných na cirkvách a náboženských spoločnostiach v uplynulých desaťročiach potláčania demokratických práv a občianskych slobôd možno vidieť v prijatí zákona č. 298/1990 Zb. o úprave niektorých majetkových vzťahov rehoľných rádov a kongregácií a arcibiskupstva olomouckého v znení zákona č. 338/1991 Zb. Zákon č. 403/1990 Zb. o zmiernení následkov niektorých majetkových krívd v znení neskorších predpisov umožnil aj cirkvám, aby za podmienok uvedených v tomto zákone získali späť vlastníctvo k veciam, ktoré prešli do vlastníctva štátu najmä podľa vládneho nariadenia č. 15/1959 Zb. Slovenská republika po vyčlenení zo štátneho zväzku s Českou republikou pokračovala v náprave majetkových krívd napáchaných na cirkvách a náboženských spoločnostiach prijatím zákona č. 282/1993 Z.z.

o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam. Motívom prijatia tohto zákona bolo naplnenie princípu všeobecnej spravodlivosti a morálky spoločnosti pri vrátení odňatého majetku a poznanie, že tento majetok bude mať všeobecno-prospešný význam, predovšetkým v charitatívnej a sociálnej oblasti, ako aj v zdravotníctve, školstve a inde. Vrátenie tohto majetku sledovalo však aj dlhodobejší cieľ spočívajúci vo vytváraní ekonomických podmienok pre proces postupného ekonomického osamostatnenia cirkví a náboženských spoločností (porovnaj dôvodovú správu k tomuto zákonu).

Ešte v čase monarchie vzniknuté fondy (základiny) : študijný fond, zriadený panovníckym aktom Márie Terézie, a náboženský fond súdna prax za prvej Československej republiky (porovnaj napr. Nález Najvyššieho správneho súdu zo 17. apríla 1924 č. 6486, nález toho istého súdu z 8. marca 1926 č. 4515, rozhodnutia Boh. A 3968/1924, Boh. A 5402/1926) aj právna teória (porovnaj napr. Slovník veřejného práva československého, zv. II., Polygrafia, Brno, 1932, st. 691 a nasl. : heslo Náboženské fondy) považovali za verejné fondy. Predstavovali osobitné majetkové podstaty nadačného typu a ich majetok spravoval štát s určením pre podporu katolíckej cirkvi. Tieto fondy mali slúžiť potrebám katolíckej cirkvi – ich účel (ako aj pôvod) mal bezprostrednú spojitosť s touto cirkvou. Odhliadnuc od predošlého historického vývoja treba zdôrazniť, že v porovnaní s Českom na Slovensku v päťdesiatych rokoch minulého storočia došlo k rozdielnemu vývoju : fondový život tu zanikol – došlo k ukončeniu činnosti fondu (pozri Pejs, Oldřich : K historickým souvislostem existence náboženské matice u nás, in Čtyřicet let církevních zákonů v Československu, Sekretariát vlády ČSR pro věci církevní, Praha, 1989, nález Ústavného súdu Českej republiky z 3. augusta 2005, sp.zn. II. ÚS 189/02, rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 2. novembra 2006 č.k. 5 A 35/2002-73).

Oba sudy nižšieho stupňa nespochybnili, že v predmetnom nehnuteľnom majetku išlo podľa pôvodu o cirkevný majetok (katolícky) a že aj jeho účel bol bezprostredne spojený s rímskokatolíckou cirkvou. Za situácie, keď na Slovensku už nepôsobí náboženská základina (fond), ktorej majetok bol priamo zviazaný s rímskokatolíckou cirkvou (pôvodom aj účelom), dovolací súd dospel k záveru, že pre posúdenie, či žalobkyňa je alebo nie je oprávnenou osobou v zmysle § 2 ods. 1 zákona č. 282/1993 Z.z. v znení zákona č. 97/2002 Z.z., nie je podstatnou samotná skutočnosť, že náboženská základina (fond) netvorila súčasť hierarchického zriadenia rímskokatolíckej cirkvi. Pri výklade pojmu oprávnenej osoby pre

účely uvedeného zákona nemožno totiž obísť, aký bol pôvod (majetkový základ), účel a ciele uvedeného fondu a zároveň stav, že ukončením jeho činnosti sa zmarili účel a ciele fondu bezprostredne zviazané s rímskokatolíckou cirkvou, t.j. že krivda spáchaná na tomto fonde predstavovala priamu krivdu voči rímskokatolíckej cirkvi, ktorú napraviť nepochybne sledoval zámer zákona č. 282/1993 Z.z. Dovolací súd preto považuje za plne súladné s účelom a zmyslom zákona č. 282/1993 Z.z., aby v takomto prípade za oprávnenú osobu bola považovaná R. v Slovenskej republike (žalobkyňa). Iný – len doslovný (gramatický) výklad § 2 ods. 2 citovaného zákona by znamenal nenaplnenie základného poslania tohto reštitučného zákona spočívajúceho v uplatnení princípu všeobecnej spravodlivosti a morálky spoločnosti pri vrátení tohto odňatého majetku. Prijatý výklad pojmu oprávnenej osoby v zmysle § 2 ods. 1 zákona č. 282/1993 Z.z. v znení zákona č. 97/2002 Z.z. nie je v žiadnom prípade až neprípustne rozširujúcim, dokonca je konformný aj s judikatúrou prijímanou za prvej Československej republiky, kedy sa pre účely aplikácie príslušnej zákonnej úpravy majetok verejného fondu (náboženského) chápal (posudzoval) zároveň aj ako cirkevný majetok (porovnaj dôvody rozhodnutia Najvyššieho súdu z 21. marca 1922, R I 313/22). Identické stanovisko, od ktorého nebol dôvod sa odchyliť, zaujal už v obdobnej veci Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku z 25. augusta 2008 sp.zn. 1 Cdo 247/2006.

Z uvedených dôvodov Najvyšší súd Slovenskej republiky vzhľadom na nedôvodné mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora Slovenskej republiky, ktorý namietal nesprávne právne posúdenie aktívnej vecnej legitímácie žalobkyne podľa § 2 ods. 1 zákona č. 282/1993 Z.z. v znení zákona č. 97/2002 Z.z. oboma súdmi nižšieho stupňa, ako aj vzhľadom na to, že v mimoriadnom dovolaní namietané (vyššie v odôvodnení tohto rozsudku uvedené) vady konania nemali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, mimoriadne dovolanie zamietol (§ 243b ods. 1 O.s.p.).

O náhrade trov dovolacieho konania dovolací súd rozhodol podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p. s tým, že v tomto konaní žalobkyňa návrh na náhradu trov konania nepodala (§ 151 ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 27. februára 2009

JUDr. Jana Bajánková, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová